

DEMOCRATIE LEREN DOOR FILOSOFEREN

In maart 2007 startte het programma en het onderzoek democratie leren door filosoferen.

Waarom?

Filosoferen met kinderen, zoals wij dat nu kennen, vindt zijn oorsprong in het werk van de Amerikaanse filosoof Matthew Lipman. Lipman plaatst het filosoferen met kinderen in het perspectief van de democratische samenleving. Daarbij steunt hij vooral op het democratiebegrip van Dewey. Democratie is ook en vooral een vorm van samenleven, een manier waarop mensen hun ideeën en ervaringen met elkaar uitwisselen, daarover met elkaar communiceren en daaraan groeien. Dit doen ze in de erkenning van wederzijdse belangen van individuen en groepen. Daarom is democratie ook geen vast gegeven, een toestand die wij, de volwassenen van vandaag, kunnen aanbieden aan kinderen, de volwassenen van morgen. Democratie is veel meer een weg waaraan we voortdurend moeten werken door een intensieve interactie tussen zo veel mogelijk individuen en groepen in de samenleving.

Een democratische samenleving als de onze, vindt Lipman, moet alles in het werk stellen om kinderen tot redelijke individuen op te voeden: individuen met een goed ontwikkeld denkvermogen, individuen ook, die in staat zijn hun denkvermogens op elkaar af te stemmen. Twee van de belangrijkste doelen van het filosoferen met kinderen zijn:

- het ontwikkelen van het denkvermogen van kinderen;
- het ontwikkelen van de dialoog.

Als geen ander domein in de school levert het filosoferen met kinderen een bijdrage aan de ontwikkeling van het denkvermogen van kinderen. Meer specifiek gaat het hier om:

- het ontwikkelen van het kritisch denkvermogen, dat is het denkvermogen dat betrouwbare criteria kan hanteren, dat contextgevoelig is en zichzelf kan verbeteren;
- het ontwikkelen van het creatief denkvermogen, dat is het denkvermogen waarmee patronen kunnen worden doorbroken en nieuwe verbanden kunnen worden gelegd;
- het ontwikkelen van het redeneervermogen, dat is het vermogen om correcte gevolgtrekkingen te maken;
- het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden, waarmee het mogelijk is informatie op een coherente wijze te organiseren en te interpreteren;
- het kinderen ertoe brengen zelfstandig na te denken.

Filosoferen met kinderen vindt altijd plaats in dialoog! Filosofische gesprekken (met kinderen) zijn niet simpelweg te herleiden tot het tegenover elkaar zetten van meningen. Het gaat er niet om anderen te overtuigen van het eigen gelijk, noch is het een louter uitwisselen van ervaringen,

datum: 22 september 2007 door: Rob Bartels
onderwerp: Onderzoek: democratie
leren door filosoferen

standpunten en overtuigingen. In de filosofische dialoog streven we ernaar de verschillende meningen die aan bod komen te verrijken, we gaan op zoek naar de verbinding tussen de standpunten, we proberen de ideeën of vooroordelen op te sporen die achter bepaalde uitdrukkingen steken. In een filosofisch gesprek hebben de kinderen een gezamenlijk belang, het uitdiepen van de kwestie die aan de orde is.

Daarom is er waarlijk sprake van een dialoog:

- kinderen luisteren naar elkaar;
- ze stellen elkaar vragen;
- ze verplaatsen zich in de ander, proberen de wereld door elkaars ogen te bekijken;
- ze denken niet tegen de anderen ('ja, maar'), ze denken met de anderen, samen, als één hoofd ('ja, en').

De filosofische dialoog behoeft geen eenduidige antwoorden, oplossingen of besluiten. Wederzijds begrip en inzicht in elkaars denken is het resultaat.

Het lectoraat Geïntegreerd Pedagogisch Handelen ziet burgerschapsvorming als een uitdrukking van de pedagogische opdracht van de school. Het gaat uit van kritisch, democratisch burgerschap. De opvatting over burgerschap van het lectoraat sluit vrijwel naadloos aan bij het democratiebegrip van de kinderfilosofie.

Het lectoraat richt zich op de vraag hoe burgerschapsvorming past binnen de bredere pedagogische opdracht van de school. Echter er wordt wel veel gepraat over burgerschapsvorming, maar er is nog weinig bekend over vormgeving en effecten. Dit onderzoek, dat zich vooral op de praktijk in de basisschool zal richten, past daarom uitstekend binnen de opdracht van het lectoraat.

Het onderzoek Democratie leren door filosoferen vindt o.a. plaats binnen de context van het project Democratie in Dialoog van het Centrum voor Kinderfilosofie. Dit project is een aanbod aan basisscholen om het filosoferen met kinderen een vaste plaats in de school te geven in het kader van democratische burgerschapsvorming. Het project omvat ondermeer het ontwikkelen en doen uitvoeren van een programma voor het filosoferen met kinderen voor de hele basisschool, dus voor alle kinderen van 4 tot 12 jaar, pilots van het programma in enkele basisscholen.